

Gyárfás Miklós tévéiskolája

Amikor színházi hetilapunkban először olvastam Gyárfás Miklós *Tanuljunk gyorsan, könnyen drámát írni! című szatirikus esszéjét*, eszem ágába sem jutott, hogy időtöltésem bármilyen gyakorlati haszonnal járhat. Pedig nagyon szeretnék megtanulni drámát írni. Akár lassan és nehezen is. Mindjárt arra gondoltam, hogy Gyárfás éppen e titkos ambícióm kigúnyolására vette elő a kacagó író-gépét. Dramaturgiai röpiskolájával arról akar meggyőzni: a drámaírás nem sajátítható el, még lassan és nehezen sem. Illetve... vannak bizonyos ellentmondó látzatok. E tehetség-szár-mazékú mesterségnek nemcsak a törvényei alakultak ki, hanem az úgynevezett „fogásai” is. Sablonoknak is hívhatnánk őket. A drámaírói sablon valóban könnyen kezelhető. Úgy pattan ki a gyakorlott író fejéből, mint szendvics az automatából, kakukkos órából a kakukk, vagy ahogy a „Hogy vagy?”-ra a „Köszönöm. jól!” következik. Nincs olyan bonyolult drámai helyzet amely nem oldható meg egyetlen gombnyomással. Jó drámát írni valóban nem elhatározás dolga. De a sablonokat megtanulni könnyebb, mint japánul.

Ahhoz, hogy Gyárfás Miklós ezt bebizonyítsa, két taneszköze volt szüksége: egy fiktív színpadra meg egy mutogató pálcára. A színpadot az olvasó képzeletében rendezte be. A pálcát meg

a drámaírói tapasztalásból faragta ki.

Gyárfás a színpadon fölállított egy-egy tételhelyzetet. Majd a szituációt hol előre megfontolt, hol légből kapott magyarázattal kísérte. S közben eljátszatta, hogy a tételből milyen színpadi variációk szülehetnek. Gyárfás a dramaturgiai magyarázataiban kicsapott egyéb területekre is: életfilozófiára, lélekismeretre, illetanra, vagy „ami éppen az eszébe jutott.” Egyszóval, elég szertelen volt. A színpadi alakjait viszont olyan önkényesen mozgatta, mint egy katonatiszt. Előre-hátra, oda-vissza, köszönj, vágd szájon, fekdüj! (természetesen az ágyba).

Az olvasó tudta, hogy ennek a drámaelméleti attrakciónak semmilyen értelme nincs. Gyárfás Miklós tanár úr nem akar megtanítani semmire. Legkevesbé arra, amit amúgy sem lehet megtanulni. Gyárfás csak játszik a sablonokkal. S közben azt is megmutatja, hogy a semmiből hogyan lehet „színpadi valamit” kreálni. Sőt, a semmiből kialakult valaminek hány hatásos változata van... E játékos haszontalanság tudatában alakult ki jó kapcsolat az író és olvasói között.

A Televízió most a képzeletünk színpadáról képernyőre vitte Gyárfás Miklós szatirikus esszéjét. Ma már a *Mindenki iskolájában* a nehézkes törvényét is aprólékosan megmagyarázzák, miért ne tarthat-

na Gyárfás tanár úr is előadást a színpadi súlytalanságról? Ami, ha nem törvényszerű is, elég gyakori jelenség. (A forgatókönyvet Szikra József írta. Vajon miért nem a szerző? Nem tartotta elég biztatónak a feladatot?) Az ötször tíz perces „órákban” jól kivonatolták Gyárfás szövegét. De közben mintha a szellemes kis munka elvesztette volna a *műfaját*. Az esszé gondolati rögtönzései afféle *kis-előadás*. Összekötő szöveggé váltak, még Darvas Iván „charme”-os közvetítésével is. A párbeszéd illusztrációk pedig a képzeletünk színpadáról annak rendjelmódja szerint *színré* kerültek. Holott az eredeti műben csupán a „példának okáért” szerepét töltötték be, egy-egy vilámlámpánál is kevesebb színpadi tartalommal. A tévé-adaptáció sokszor olyan látszatot keltett, mintha az író komolyan venné, amit mond, s az önmagukban jelentéktelen epizódokból valamilyen tanulság származnék. Ennél nagyobb veszély pedig egy szellemi fintort nem fenyegethet. Tudniillik, hogy megmerevedik. S természetes arckifejezésnek tűnik fel.

Gyárfás szellemi magánkalandozását csak azok élvezhették, akik a látványt és a szöveget visszaképzelték az eredeti műfajba.

De úgy gondolom, a tévé-nézők milliós táborában nem ők voltak többségben.

GALSAI PONGRÁC